

Cilt/Volume: 2, Sayı/Issue: 4, 2018

TEBDİZ ÖZEL SAYISI, ss/pp. 1-13

Geliş Tarihi/Received: 25.11.2018-Kabul Tarihi/Revised: 17.12.2018

TEZKİRE TERİMLERİ SÖZLÜĞÜNE DÂİR

ABOUT TEZKİRE TERMS DICTIONARY

Atabey KILIÇ

Öz

2010 yılında Nevşehir’de kıymetli hocamız Prof. Dr. Mustafa İsen adına düzenlenen “Uluslararası Mustafa İsen Biyografi Sempozyumu”nda sunduğumuz “Rızâ Tezkiresi’nden Hareketle Tezkirelerde Geçen Terimlere Dâir Notlar” başlıklı tebliğde özetle “Tezkirelerimizde özellikle şiir ve şâir ile ilgili, bir kısmı ortak bir kısmı ise özel olmak üzere pek çok terim kullanıldığını biliyoruz. ‘hûb eş’âr mergûb güftâr, pâkîze, nazîf, âşîkâne, süznâk, sâdikâne, tarz-ı acib eş’âr tavr-ı garîb güftâr, muhayyel, bîbedel, sâhib-i ihtirâ, sâhib-i fesâhat, tâze-gû ...’ gibi vasıfların harc-ı âlem, içi boş kelime veya terkipler olmadığı da âşikârdır. Tezkirelerin sağlam bir şekilde metni çıkarıldıktan sonra, dikkatlice taranarak bu tür kavram veya terimlerin tespiti sûretiyle oluşturulacak ‘Tezkireler Sözlüğü’, ‘Tezkire Terimleri Sözlüğü’ veya ‘Örnekleriyle Tezkirelerde Geçen Kavramlar Sözlüğü’, sadece tezkire veya biyografi araştırmalarında değil, mensur eserlere ve hâliyle şiir ya da şi’riyete, şâir ve şâiriyete bakış hususunda da pek çok fayda sağlayacak önemli bir hizmet olacaktır.” görüşlerini ileri sürmüş ve adı geçen tezkirede kullanılan kavram ve terimler, ilgili yerlerde ayrıntılandığı gibi tasnife tâbi tutmuş; buralardan hareketle, şâirin içerisinde bulunduğu edebî ortam, şâirin fitratı (tab’), muhayyilesi, şâirlik kudreti, şâirin kişilik özellikleri, şâiri yegâne kılan husûsiyetleri, şiir tarzı, nesir tarzı, şâirin kalemi, nazım şekilleri ve örnek olarak aldığı beyit örneklerine değinmiştik. Aradan birkaç yıl geçtikten sonra meseleye dâir bakış açımızı bu küçük çalışma çerçevesinde özetlemek istiyoruz.

Anahtar Kelimeler: Tezkire, terimler, sözlük.

Abstract

In 2010, in Nevşehir, our precious teacher, Prof. Dr. Mustafa İsen, organized on behalf of "Biography International Symposium Mustafa İsen" we have claimed that, "Notes on the Terms Used in the Tezkires by Rızâ Tezkiresi" summarizes a paper titled, in summary, “We know that our tezkires particular aboutpoetry and poets, we know that a part is a common part of many terms used to be private. *The qualities, which are like 'hûb eş'âr mergûb güftâr, pâkîze, nazîf, âşîkâne, süznâk, sâdikâne, tarz-ı acib eş'âr tavr-ı garîb güftâr, muhayyel, bîbedel, sâhib-i ihtirâ, sâhib-i fesâhat, tâze-gû ...', are also clear that such qualifications are not wasteful words or compositions. After the tezkires with solid form of text is removed, 'Tezkireler Sözlüğü', 'Tezkire Terimleri Sözlüğü' veya 'Örnekleriyle Tezkirelerde Geçen Kavramlar Sözlüğü' which will be created with the determination of such concepts or terms which are carefully scanned, will be an important service that will provide many benefits to prose works and naturally about glancing to poems or poetry, poet and the quality or act of poet; not only in tezkire or biograph researches.*” and classified concepts or terms, which are used in tezkire, is aforementioned, like elaborated on the relevant places; based on these, adverted to poet’s literary environment, creation, imagination, poetry capability, personality characteristics, special matters of poet’s which make unique him, style of poetry, style of culture, ability of poet, verse shapes and couplets which he received sample. After a few years hiatus we want to summarize our point of view about the issue in the framework of this small study.

Keywords: Tezkire, terms, dictionary.

Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, atabeykilig@gmail.com

* Bu yazı, 05 Kasım 2018 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nde düzenlenen *Osmanlı Edebi Metinlerinin Anlam Dünyası III* adlı sempozyumda sunulan bildirin genişletilerek yeniden düzenlenmiş şeklidir.

Giriş

Bilindiği üzere tezkireler, edebiyat tarihimizin ilk elden kaynakları arasında yer almaktadır. Birbirine benzer yönleri olmakla birlikte, aslında tezkirelerin hemen hepsi kendine has özellikler arz eder. Bir kısmı münşiyâne kaleme alınmış bir sanat eseri olarak görünmekle beraber, bir kısmı ise son derece yalın bir şekilde kısa bilgiler ile karşımıza çıkarlar; bir kısmı bir antoloji/güldeste niteliği arz ederken bir kısmı ise biyografik bilgilere daha fazla ağırlık verir. Hemen tamamı ana metin bakımından mensur olmakla beraber, manzum kaleme alınan tezkire bile görmekteyiz. Bu açılardan baktığımız vakit, tezkireleri şimdiye kadar genellikle yüzyıllara ve kime zeyl olarak yazıldığına göre tasnif etmekle yetindiğimiz görülecektir. Hâlbuki, zannımızca, tezkirelerimizi, artık özellikle *muhtevâ* ve *üslûp* bakımından da tasnif etmemiz gerekmektedir.

Tezkireler, yazarın Allah’a münâcâtta bulunduğu, Hz. Peygamberi övdüğü, ardından eserinin yazılma macerasından bahsettiği hamdele, salvele, sebab-i te’lif bölümleriyle yani bir nevi bir ön sözle başlar. Bundan sonra, tipik bir klâsik eserde olduğu üzere, asıl kısma, yani biyografik bilgilerin verildiği, örnek şiirlerin yer aldığı fasla geçilir. Verilen biyografik bilgilerde, bilindiği kadarıyla, şâirlerin doğum yeri, adı, lakabı, eğitim durumu, ölümü, mezarı, edebî kişiliği, eser/leri hakkında bilgiler verilir ve son olarak manzum eserlerinden örnekler verilir. Tezkireler genellikle bir hâtıme bölümü ile bitirilir. Genel olarak kaynaklarda gördüğümüz tezkire listesi yüzyıllara göre şöyle verilebilir:¹

	Müellifi	Tezkire Adı	Telif Tarihi
16. Asır	Nevâyî (ö.1501)	Mecâlisü’n-Nefâis	1491-92
	Sehî (ö. 1548)	Heşt Behişt	1538
	Latîfî (ö. 1582)	Tezkire-i Latîfî	1546
	Ahdî (ö. 1593)	Gülşen-i Şuarâ	1563
	Aşık Çelebi (ö. 1571)	Meşâirü’ş-Şuarâ	1566
	Hasan Çelebi (ö.1603)	Kınalı-zâde Tezkiresi	1585
	Beyânî (ö.1597-98)	Beyânî Tezkiresi	16. asır
17. Asır	Sâdîkî (ö.?)	Mecmâu’l-Havâs	1602
	Riyâzî (ö. 1644)	Riyâzü’ş-Şuarâ	1609
	Kaf-zâde (ö. 1621)	Zübdetü’l-Eş’âr	1620
	Rızâ (ö. 1671)	Rızâ Tezkiresi	1640
	Yümnî (ö. 1662)	Yümnî Tezkiresi	17. asır
	Âsım (ö. 1675)	Zeyl-i Zübdetü’l-Eş’âr	17. asır
	Güftî (ö. 1677)	Teşrifâtü’ş-Şuarâ	17. asır
18. Asır	Mucîb (ö.?)	Mucîb Tezkiresi	1710
	Safâyî (ö.1725)	Safâyî Tezkiresi	1721
	Sâlim (ö. 1743)	Sâlim Tezkiresi	1721
	Belîg (ö. 1729)	Nuhbetü’l-Âsâr	1726
	Râmiz (ö.1785)	Âdâb-ı Zurafâ	1783
	Silâh-dâr (ö.?)	Silâh-dâr Tezkiresi	1789
	Safvet (ö.?)	Nuhbetü’l-Asâr	1782
	Esrâr Dede (ö.1796-97)	Tezkire-yi Şuarâ-yı Mevleviyye	1797
	Enderunlu Âkif (ö.?)	Mir’ât-ı Şi’r	1797

¹ Bkz.: Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I. C., Ankara 1973, 253-54. s.

19. Asır	Şefkat (ö.1826)	Şefkat Tezkiresi	1813
	Tevfik (ö.?)	Mecmûatü't-Terâcim	1826
	Es'ad (ö. 1847)	Bâğçe-i Safâ-endûz	1835
	Ârif Hikmet (ö.1859)	Ârif Hikmet Tezkiresi	1834-35
	Fatîn (ö.1866)	Hâtîmetü'l-Eş'âr	1852
	Mehmed Tefvik (ö.1892)	Kâfile-i Şuarâ	1873

Bunların dışında kalan, son yıllarda ilim âleminin istifâdesine sunulan belli bölge ile ilgili olan birkaç tezkire/benzerini de bu listeye eklemek gerekebilir. Bu bâbdan olmak üzere Ali Emîrî Efendi'nin muazzam eseri *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Âmid*'i de burada zikretmeden geçmeyelim. Genellikle “Tezkiretü'ş-Şuarâ” başlığı altında kalan eserleri ön plâna çıkarmamıza rağmen, pek çok tezkireden çok daha fazla biyografik bilgiye sâhip olan *Şakâ-yık-ı Nu'mâniyye ve Zeyilleri* de esâsen bir tezkireden beklediğimizin çok çok üstünde bir malumât ile karşımıza çıkar. Bu eser ve zeyilleri üzerine yaptığımız taramayı daha sonra farklı bir başlık altında değerlendireceğimiz için, şimdilik temas etmekle yetiniyoruz.

2010 yılındaki tebliğimizde, “*Ortaya koymaya çalıştığımız sözlük denemesi alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Sözlük maddelerinde önce kavram/terim yazılmış ve tasnif türü (şiir, şâir, nesir gibi) [ ] içinde belirtilmiştir. Daha sonra tezkire teriminin/kavramının günümüz Türkçesi ile karşılığı verilmiştir. Son olarak bu kavramın/terimin eserde geçtiği yerler tespit edilmiştir.*” açıklamalarından sonra *Rızâ Tezkiresi* üzerine yaptığımız taramadan elde ettiğimiz “tezkire terimleri”nden oluşturulan şöyle bir sözlüğü ilim âleminin dikkatlerine arz etmiştik:

- Ā/A/ ‘Ā/ ‘A-

Āb-ı Hayât: [Şiir] *Ölümsüzlük suyu.*
Huşûşî (s. 179)

‘Abüs-likâ: [Şâir] *Abus suratlı.* ‘İydî (s. 185)

‘Alem: [Şâir] *Bayrak, alâmet.* Bâkî Efendi (s. 109)

‘Ālim-i Yegâne: [Şâir] *Yegâne âlim.*
Hüseyn Efendi (s. 182)

‘Arşa-yı Belâgat: [Şiir] *Belâgat meydanı.*
Meşmed Efendi (s. 199); Şâbirî (s. 241)

‘Arşa-yı Ma‘ânî: [Şiir] *Ma'nâlar meydanı.*
Sultân Meşmed Hân (s. 75);
‘Azîzî (s. 105)

‘Arşa-yı Ma‘rifet: [Şiir] *Hüner ve bilgi meydanı.* Edâyî (s. 136), Hüseynî (s. 183)

‘Arşa-yı ‘İrfân: [Şiir] *İrfân meydanı.*
Dervîş Paşa (s. 131)

‘Arüs-ı Ma‘ânî: [Şiir] *Ma'nâlar gelini.*
Şehrî (s. 261)

-B-

Belâğ: [Şâir] *Belâgat sâhibi.* Mu‘în (s. 206); Muḩî‘î (s. 207); Nâ‘ilî (s. 210); Rifkî (s. 231); Bahâyî (s.107)

Beyt-i Belâgat-ķarîn: [Şiir] *Belâgatlı beyit.* Zâmîrî (s. 294)

Beyt-i Belâgat-şî‘âr: [Şiir] *Belâgat taşıyan, belâgati gösteren beyit.*
Luḩfî (s. 194)

Beyt-i Bîhemtâ: [Şiir] *Benzersiz beyit.*
Bezmi, (s.121); Dervîş Paşa (s. 132); Emâni (s. 140); Futûḩî (s. 157)

Beyt-i Biluğat: [Şiir] *Anlamsız beyit.*
Huşûşî (s. 179)

Beyt-i Bînazîr: [Şiir] *Eşsiz beyit.* Baḩşî (s. 109); Es‘ad Efendi (s. 141-143); Fikrî (s. 155)

Beyt-i Dil-güşâ: [Şiir] *Gönül ferahlatan beyit. Câmî (s. 123); Mehmed (s. 197)*

Beyt-i Dil-pezir: [Şiir] *Gönüle uygun beyit. Dâyi (s. 131)*

Beyt-i Fîrûz: [Şiir] *Saadetli, uğurlu beyit. Hışâlî (s. 178)*

Beyt-i Ğarrâ: [Şiir] *Parlak beyit. ‘Aşkî (100); Muhtî (s. 205)*

Beyt-i Güşâyende: [Şiir] *Ferahlatan beyit. Hâliş (s. 168)*

Beyt-i Hezl: [Şiir] *Mizâhî, alaycı beyit. Bahâyî (s. 107)*

Beyt-i Hüb: [Şiir] *Güzel, hoş beyit. Dervîş Çevgânî (s. 133); Hasan Çelebi (s. 171)*

Beyt-i Hüsn: [Şiir] *Güzel, hoş beyit. Bahâyî (s. 106)*

Beyt-i Laţîf: [Şiir] *Hoş, yumuşak beyit. Dürrî (s. 135); Feyzî (s. 155); Cevrî (s. 125-126)*

Beyt-i Laţife-perdâz: [Şiir] *Latîfeli, hoş beyit. ‘İlmî (s. 187)*

Beyt-i Letâfet-şî‘âr: [Şiir] *Letâfet taşıyan, hoş beyit. Sultân Murâd Hân (s. 75)*

Beyt-i Ma‘ânî-nihâd: [Şiir] *Ma‘nâlar taşıyan, ma‘nâlı beyit. Bâkî Efendi (s. 111); Şühî (s. 273)*

Beyt-i Ma‘nîdâr: [Şiir] *Ma‘nîdâr, anlamlı beyit. Debîrî (s. 131); Hâkî (s. 163); Maḥvî (s. 194)*

Beyt-i Münîf: [Şiir] *Yüce beyit. Cebînî (s. 123)*

Beyt-i Pür-rumûz: [Şiir] *Rumuz, nükte dolu beyit. ‘Aşkî (s. 101)*

Beyt-i Ra‘nâ: [Şiir] *Hoş, güzel beyit. ‘Ârif (s. 98); Cem‘î (s. 124); Faḥrî (s. 145); Fâriġî (s. 149); Hâsîbî (s. 172)*

Beyt-i Süznâk: *Yakıcı, dokunaklı beyit. Sultân Selîm Hân (s. 79)*

Beyt-i Şöhret-şî‘âr: [Şiir] *Şöhretli, meşhur beyit. Ahmed (s. 89)*

Beyt-i Tasavvufâne: [Şiir] *Tasavvufâne beyit. Sultân Murâd (s. 83)*

Bostân-ı Tab‘: [Şâir] *Yaratılış bahçesi. Huşuşî (s. 179)*

Bostân-ı Tabî‘at: [Şâir] *Yaratılış bahçesi. Hâlimî (s. 167)*

- C -

Cerîde-yi Dil-güşâ: [Şiir] *Gönül açıcı defter. Sa‘îd (s. 248)*

Cüy-bâr-ı ‘İlm: [Şâir] *İlim ırmağı. Nâdirî (s. 208)*

-Ç-

Çâpük-süvâr: [Şâir] *Hızlı binici. Hüseyinî (s. 183)*

Çespân Güftâr: [Nesir] *Uygun, münâsîp söz. Gülşenî (s. 158); Hâletî (s. 164)*

-D-

Dervîş-i binâm u nişân: [Şâir] *Nâmsız, şöhretsiz dervîş. ‘İydî (s. 185)*

Dervîş-i dil-rîş: [Şâir] *Gönlü yaralı dervîş. Dânişî (s. 130)*

-E-

Ebyât-ı Behcet-âmîz: [Şiir] *Güzellik katılmış beyitler. Şabrî (s. 242)*

Ebyât-ı Bîbedel: [Şiir] *Bedelsiz, eşsiz beyitler. ‘İşmetî (s. 189)*

Ebyât-ı Lânâzîr: [Şiir] *Benzersiz beyitler. ‘İşmetî (s. 189)*

Ebyât-ı Letâfet-me‘âb: [Şiir] *Hoşluk, güzellik sığınacağı beyitler. Dervîş Paşa (s. 132)*

- Ebyât-ı Pür-Nikât: [Şiir]** *Nükte dolu beyitler.* Fahrî (s. 144); Hâfız Ahmed Paşa (s. 161); Şadık (s. 245)
- Edîb-i Fezâyil-perver: [Şâir]** *Faziletli, olgun sanatkâr.* Sa‘deddîn Efendi (s. 198)
- Eğâlim-i ‘İlm ü Ma‘rifet: [Şiir]** *İlim ve ma‘rifet iklimleri.* Vâlî (s. 284)
- Emîn-i Gencine: [Şâir]** *Hazîneden sorumlu.* Câmî (s. 123)
- Endişe-yi Kemend-efkâr: [Şâir]** *Düşünce kemendi.* ‘Aysî (s. 103)
- Erbâb-ı ‘İrfân: [Şâir]** *İrfân sahipleri.* Emînî (s. 140); Sulţân Mehmed Hân (s. 75)
- Esb-i Tâzi: [Şiir]** *Arap atı.* Huşûşî (s. 179)
- Eş‘ar: [Şâir]** *Şâirlerin şâiri.* Bahâyî (s. 107)
- Eş‘âr-ı Lânazîr: [Şiir]** *Benzersiz şiirler.* Bahşî (s. 109); Es‘ad Efendi (s. 141-143); Fikrî (s. 155)
- Eş‘âr-ı Hüb: [Şiir]** *Güzel şiirler.* Faķîrî (s. 147), Hâşimî (s. 172)
- Eş‘âr-ı Âbdâr: [Şiir]** *Taze ve parlak şiirler.* ‘Aysî (s. 103); Huşûşî (s. 179)
- Eş‘âr-ı ‘Âşıkâne: [Şiir]** *Âşıkâne şiirler.* Nev‘î (s. 221)
- Eş‘âr-ı Belâgat-şî‘âr: [Şiir]** *Belâgat taşıyan, belâgati gösteren şiirler.* Âdem Çelebi (s. 89)
- Eş‘âr-ı Bihemtâ: [Şiir]** *Benzersiz şiirler.* Cevrî (s. 124), Hâletî (s. 164),
- Eş‘âr-ı Bînazîr: [Şiir]** *Eşsiz, nazîrsiz şiirler.* ‘Ârif (s. 98); Hüsâmî (s. 181),
- Eş‘âr-ı Bîşumâr: [Şiir]** *Sayırsız şiirler.* Hüsrev (s. 183)
- Eş‘âr-ı Dil-güşâ: [Şiir]** *Gönül açıcı şiirler.* Cem‘î (s. 124)
- Eş‘âr-ı Dil-pezîr: [Şiir]** *Gönüle uygun şiirler.* Fehîm (s. 150), Hâletî (s. 163), ‘İşmetî (s. 189)
- Eş‘âr-ı Dürer-bâr: [Şiir]** *İnciler saçan şiirler.* Hüdâyî (s. 180); “Eş‘âr-ı dürer-bârı mergübdur.” Râ‘î (s. 226)
- Eş‘âr-ı Maḥşûs-ı Ḥod-zebân: [Şiir]** *Şâirin kendi diline özgün şiirler.* Sâ‘î (s. 247)
- Eş‘âr-ı Ma‘ânî-ķarîn: [Şiir]** *Ma‘nâlı beyitler.* Nef‘î (s. 215)
- Eş‘âr-ı Ma‘nîdâr: [Şiir]** *Ma‘nâlı, manidar şiirler.* Maḥvî (s. 194)
- Eş‘âr-ı Mergüb: [Şiir]** *Raġbet gören şiirler.* Ḥaylî (s. 174);
- Eş‘âr-ı Muḥayyel: [Şiir]** *Hayâl unsuru taşıyan şiirler.* Âzerî (s. 104); Firâġî (s. 157); Es‘ad-ı Selânikî (s. 143), ‘İşmetî (s. 189), Kelâmî (s. 191) Nigâhî (s. 223)
- Eş‘âr-ı Müşġîn: Misk kokulu şiirler.** Tâlib (s. 274)
- Eş‘âr-ı Nâdir: [Şiir]** *Nâdir şiirler.* ‘İtrî (s. 184)
- Eş‘âr-ı Nâzûk: [Şiir]** *Nâzik şiirler.* Tâlib (s. 274)
- Eş‘âr-ı Pesendide: [Şiir]** *Kabul görmüş şiirler.* Zihnî (s. 296)
- Eş‘âr-ı Puhte: [Şiir]** *Olgun şiriler.* Gülşenî (s. 158)
- Eş‘âr-ı Pür-nikât: [Şiir]** *Nükte barındıran şiirler.* Feridî (s. 154), Hâletî (s. 164); Zihnî (s. 296)
- Eş‘âr-ı Pür-tecnîs: [Şiir]** *Cinas barındıran şiirler.* Hâletî (s. 164)
- Eş‘âr-ı Rengin: [Şiir]** *Renkli şiirler.* Tâlib (s. 274)
- Eş‘âr-ı Rûmîyâne: [Şiir]** *Rûm (Anadolu) tarzı şiirler.* Baķâyî (s. 116); Fâriġî (s. 149)

Eş'âr-ı Selîs: [Şiir] *Akıcı şiirler. Hâletî* (s. 164); Neşâfî (s. 220); Yahyâ Efendi (s. 291)

Eş'âr-ı Süznâk: [Şiir] *Yakıcı, dokunaklı şiirler. Nev'î* (s. 221); Hâletî (s. 164); Yahyâ Efendi (s. 291)

Eş'âr-ı Şîrin: [Şiir] *Şirin, lezzetli şiirler. Zâmîrî* (s. 293)

Eş'âr-ı Şüh: [Şiir] *Şuh, edâli şiirler. Neşâfî* (s. 220); Yahyâ Efendi (s. 291); Zâmîrî (s. 293)

Eş'âr-ı Tâbdâr: [Şiir] *Parlak şiirler. Hâfız* (s. 160)

Eş'âr-ı Tâze: [Şiir] *Taze şiirler. Şeyh* (s. 266)

Eş'âr-ı Üstâdâne: [Şiir] *Ustaca şiirler. Fikrî* (s. 155); Gülşenî (s. 158)

Eş'âr-ı Velvele-endâz: [Şiir] *Velvele koparan, ses getiren şiirler. Nef'î* (s. 215)

-F-

Faşîh: [Şâir] *Fesâhat sahibi, açık ve güzel konuşan. 'İlmî* (s. 186); Tıflî (s. 279); Feyzî (s. 154); Mantıkî (s. 196)

Fâzıl ve 'Âlim: [Şâir] *Faziletli ve âlim. Bahâyî* (s. 107); Es'ad Efendi (s. 141); Fehmî (s. 153); Muţî'î (s. 207)

Fâzıl-ı Zamâne: [Şâir] *Zamanın en faziletlilerinden. Hüseyin Efendi* (s. 182); Mehmed Efendi (s. 199)

Fâyîku'l-akrân: [Şâir] *Akranları arasından sıyrılan, yükselen. Hasan Çelebi* (s. 171), Hâsibî (s. 171)

Fezâ-yı Mazmûn-ı Dürer-bâr: [Şiir] *İnciler saçan mazmun fazâsı. Huşuşî* (s. 179)

Fezâyil-perver: [Şâir] *Faziletli. Sa'deddin Efendi* (s. 244)

G/Ğ

Ġamze-kâr: [Şâir] *İşveli. Kelim* (s. 192)

Ġazel-i Çespân: [Şiir] *Münâsîp, uygun gazel. Hâletî* (s. 164)

Ġazel-i Laţîf: [Şiir] *Hoş, güzel gazel. 'Âlî* (s. 92-93)

Ġazel-i Meşhûr: [Şiir] *Meşhur gazel. Hüsrev* (s. 183)

Ġazel-i Muḥayyel: [Şiir] *Hayâl unsuru taşıyan gazel. Nâdirî* (s. 208)

Ġazel-i Pâkize: [Şiir] *Temiz, katıksız şiir. Rıfķî* (s. 231)

Ġazel-i Ra'nâ: [Şiir] *Hoş, parlak gazel. Hüsrev* (s. 183)

Ġazel-i Süznâk: [Şiir] *Yakıcı, dokunaklı gazel. Hâletî* (s. 164)

Ġazeliyyât-ı Sîhr-sâz: [Şiir] *Sihir gösteren, sihirlî gazeller. Nef'î* (s. 215)

Gencîne-yi ma'ârif: [Şiir] *Ma'rifet hazinesî. Edîbî* (s. 138)

Gencîne-yi suḥan: [Şiir] *Söz hazinesî. Emînî* (s. 140)

Güftâr-ı Bîbedel: [Nesir] *Eşsiz söz. Nigâhî* (s. 223); Yahyâ (s. 283); Kelâmî (s. 191)

Güftâr-ı Bîhemtâ: [Nesir] *Benzersiz söz. Veznî* (s. 289)

Güftâr-ı Bînażîr: [Nesir] *Eşsiz, benzersiz söz. Yahyâ Efendi* (s. 291)

Güftâr-ı Dil-güşâ: [Nesir] *Gönül açıcı, ferahlatıcı söz. Sezâyî* (s. 254)

Güftâr-ı Dil-peżîr: [Nesir] *Gönüle uygun, makbûl söz. 'Ârif* (s. 98); Hüsâmî (s. 181)

Güftâr-ı Dürüst-Mî'yâr: [Nesir] *Sağlamlığın ve doğruluğun ölçütü olan söz. Nev'î* (s. 221)

Güftâr-ı Lânâżîr: [Nesir] *Eşsiz, benzersiz söz. Tarzî* (s. 278)

Güftâr-ı Mergûb: [Nesir] *Rağbet gören söz. Rezmî* (s. 229)

Güftâr-ı Şâdikâne: [Nesir] *Sâdikâne söz.*
“Nev’î (s. 221); Tarzî (s. 278)

Gülîstân-ı Belâgat: [Şiir] *Belâgat gül bahçesi.* Sa’id (s. 248)

H/H/Ĥ

Hâme-yi mu’ciz-nümâ: [Unsur] *Mucize gösteren kalem.* Mehmed Efendi (s. 198)

Hâtem-i Şânî: [Şâir] *Cömertlikte İkinci Hâtem.* Ünsî (s. 282)

Ĥaṭṭ-ı ‘iṣve-nihâd: [Unsur] *İṣve tabîatlı hat.* Hüsâmî (s.181)

Ĥayâlât-ı Mümtâze: [Şâir] *Seçkin hayâller.* Ĥuşûşî (s. 179)

Ĥüb Eṣ’âr: [Şiir] *Güzel şiirler.* Münîfî (s. 207); Bezmî (s.121); Faķîrî (s. 147); Nâbî (s. 208); Mehmed Çelebi (s. 198)

Ĥoṣ-tab’: [Şâir] *Hoṣ tabîatlı.* Sultân Murâd Ĥân (s. 75)

Ĥüb-tabî’at: [Şâir] *Hoṣ tabîatlı.* Mezâķî (s. 204); Şemsî (264)

Ĥuceste-likâ: [Şâir] *Güzel yüzlü.* ‘İlmî (s. 186), Maḥvî (s. 194)

Hurşîd-i Cihân-nümâ: [Unsur] *Cihânı gösteren güneş (kalem).* “Edîbî (s. 138)

Hüsniye Nâmdâr: [Şâir] *Güzelliğiyle meşhur.* Kelîm (s. 192)

Hünerver: [Şâir] *Maharetli, hünherli.* Baḥşî (s. 108)

-İ-

İḥtirâ’da Nâdir: [Şâir] *Yani şeyler keşfetmekte yagâne.* Maḥvî (s. 194)

İķlîm-i Suḥan: [Şiir] *Söz iklimi.* Ĥâķânî (s. 162)

İnşâ-yı Ĥüb: [Nesir] *Güzel inşâ.* Ĥulûşî (s. 178)

İnşâ-yı ‘Acibe: [Nesir] *Farklı, acayip inşâ.* Sa’deddîn Efendi (s. 244)

K/Ķ

Ķalem-i Dil-güşâ: [Unsur] *Gönül açıcı kalem.* Sultân Aḥmed Ĥân (s. 85)

Ķaṣîde-yi Bîbedel: [Şiir] *Bedelsiz, eşsiz kasîde.* Nâdirî (s. 208);

Ķaṣîde-yi Bîhemtâ: [Şiir] *Benzersiz kasîde.* Bâķî Efendi (s. 110-111)

Ķaṣîde-yi Çespân: [Şiir] *Münâsîp, uygun kasîde.* Ĥâletî (s. 164)

Ķaṣîde-yi Dil-güşâ: [Şiir] *Gönül açıcı, fêrahlatıcı kasîde.* Mehmed Efendi (s. 198)

Ķaṣîde-yi Ma’ânî-endâz: [Şiir] *Ma’nâlı, ma’nâ dağıtan kasîde.* Nev’î (s. 215)

Ķaṣîde-yi Ma’ânî-ṣi’âr: [Şiir] *Ma’nâlı kasîde.* Tıflî (s. 279)

Ķaṣîde-yi Süznâk: [Şiir] *Yakıcı, dokunaklı kasîde.* Ĥâletî (s. 164)

Ķaṣîde-yi Zibâ: [Şiir] *Hoṣ, güzel kasîde.* Ĥâlîṣ (s. 169); Ĥayrî (s. 176)

Kelâm-ı Çâlâk: [Nesir] *Canlı söz.* Sultân Selîm Ĥân (s. 78)

Kelâm-ı Ma’nevî: [Nesir] *Ma’nâlı, ma’nâya ait söz.* Ĥabîbî (s. 160)

Kelimât-ı Bîhemtâ: [Nesir] *Benzersiz sözler.* Ĥuşûşî (s. 179)

Kelimât-ı Nâzûk: [Nesir] *Nâzîk, yumuşak sözler.* Ĥuşûşî (s. 179)

Kelimât-ı Sîḥr-ṣiâr: [Nesir] *Sihirli sözler.* Ĥuşûşî (s. 179)

Ķilk-i Mekkâre: [Unsur] *Düzenbaz, hileci kalem.* Şabrî (s. 242)

Ķilk-i Nâdire-perdâz: [Unsur] *Nâdir, seçkin sözler yazan kalem.* Şeyḥî (s. 266)

Künd-tabî’at: [Şâir] *Anlayışsız.* ‘İydî (s. 185)

-L-

Leffâf: [Şâir] *Geveze. Āzerî* (s. 104)

-M-

Ma'ârif-e Dest-res: [Şâir] *ma'rifete eli ulaşan, gücü yeten. 'Iydî* (s. 185)

Mâhir: [Şâir] *Maharetle. 'Atâyî* (s. 102); *'Azîzî* (s. 105); *Hüsâmî* (s. 181)

Maqta'-ı Pür-Ma'nâ: [Şiir] *Ma'nâlt, ma'nâ dolu makta'. Süheylî* (s. 258)

Mâlik: [Şâir] *Hükmeden, mâlik. Edîbî* (s. 138)

Mâlik-i Ma'rifet: [Şâir] *Ma'rifet sahibi. Hüsrevî* (s. 184)

Ma'nâda Kâdir: [Şâir] *Ma'nâlt söz söylemeye kâdir. Maḥvî* (s. 194)

Ma'rûf: [Şâir] *Bilinen, tanınan. Hüsâmî* (s. 181); *Beyânî* (s. 120)

Maṭla'-ı Zîbâ: [Şiir] *Güzel, hoş matla'. Hüsrev* (s. 183)

Mazmûn-ı Dürer-bâr: [Şiir] *İnciler yağdırın mazmûn. Hüşüşî* (s. 179)

Memleket-i Ma'rifet: [Şiir] *Ma'rifet memleketi. Hâletî* (s. 166)

Mergüb-ı fitnat: [Şâir] *Rağbet gören bir fitrata sahip olan. Mezâkî* (s. 204)

Mesned-nişin-i Seccâde-yi Şerî'at: [Şâir] *Şerî'at seccâdesinde oturan. Hüsrevî* (s.184)

Meşhûr: [Şâir] *Meşhur. Beyânî* (s. 120); *Tîgî* (s. 280)

Meydân-ı Belâgat: [Şiir] *Belâgat meydanı. 'Azîzî* (s. 105)

Meydân-ı Ma'ârif: [Şiir] *Ma'rifetler meydânı. Hâkî* (s. 163)

Mezra'-ı Tabî'at: [Şâir] *Yaratılış tarlası. Hasan Çelebi* (s. 170)

Mıṣrâ'-ı 'Âşıqâne: [Şiir] *Âşıqâne mısra. Dânişî* (s. 130)

Mîzmâr-ı Nazm u İnşâ: [Şiir] *Şiir ve inşâ meydanı. Mehmed Efendi* (s. 198)

Mîr'ât-âsâ: [Şiir] *Ayna gibi. Harîmî* (s. 169); *Şâ'ib* (s. 248)

Mîr-i Mîrân: [Şâir] *Efendilerin efendisi. Hâkânî* (s. 162)

Mîve-yi Menba': [Şiir] *Tabiat kaynağının meyvesi. Hâlimî* (s. 167)

Mîve-yi Tabî'at: [Şiir] *Şâir yaratılışının meyvesi. Hülüşî* (s. 178)

Muḥteri'u't-Ṭarz: [Şâir] *Tarz icat eden. Şehrî* (s. 261)

Mücellâ: [Şâir] *Parlak. Yahyâ Efendi* (s. 291)

Müsellem-i 'Âlem: [Şâir] *Âlemde şâirliği tasdik edilmiş. Bâkî Efendi* (s. 109); *Vaḳ'î* (s. 284)

Müsellem-i Zamâne: [Şâir] *Zamanede şâirliği tasdik edilmiş. Kâdirî* (s. 190)

Müsta'iddâne Şerḥ: [Şiir] *Kabiliyetle yapılmış şerh. Hüseyin Efendi* (s. 182)

Müşârun İleyhi Bi'l-benân: [Şâir] *Parmakla gösterilen. Veysî* (s. 285)

-N-

Nâdire-gü: [Şâir] *Nâdir sözler söyleyen. Şeyḥ* (s. 266)

Naḳkâş-şuver-i İnşâ: [Şâir] *İnşâ sûretlerini yazıp çizen. 'İtrî* (s. 184)

Naḳş-perdâz: [Şâir] *Nakışlar çizen. Sâ'î* (s. 247); *Sa'îd* (s. 248)

Nâmdâr: [Şâir] *Meşhur. Hâlimî* (s. 167)

Nâzım-ı Meşhûr: [Şâir] *Meşhur şâir. Hâletî* (s. 166)

Nazîf: [Şâir] *Temiz, nâzik. Kavlı* (s. 191); *Müdâmî* (s. 207)

Nazm-ı dil-güşâ: [Şiir] *Gönül açıcı, ferahlatıcı şiir. Hâkî* (s. 163)

Naẓm-ı Şafâ-baḥş: [Şiir] *Mutluluk dağıtın şiiir.* Bâkî Efendi (s. 109)

Naẓm-ı Şafâ-efzâ: [Şiir] *Mutluluk dağıtın şiiir.* Şeyḫî (s. 266)

Nâzûk ü Zarıf: [Şâir] *Nâzık ve zarıf.* Kaḫlî (s. 191); Şebâti (s. 251)

Netice-yi Güftâr: [Şiir] *Sözün sonucu, meyvesi.* Lisânî (s. 193)

Nev-zuhûr: [Şâir] *Ortaya yeni çıkmış.* Ḥâliş (s. 169), Ḥışâlî (s. 177)

Nev-heves: [Şâir] *İşin başında olan, yeni hevesli.* Ḥâliş (s. 169), Ḥışâlî (s. 177); Meylî (s. 203); Naḫlî (s. 210); Rağbî (s. 226)

Nev-i Şaḫşına Münḫaşır: [Şâir] *Özgün, nevi şahsına münḫaşır.* Ḥuşuşî (s. 179)

Nîk-ḫaşlet: [Şâir] *Güzel huylu.* Gazâlî (s. 159)

Nîze-yi Meydân-ı Belâgat: [Unsur] *Belâgat meydanının mızrağı (kalem).* Cevri (s. 124); Ḥasan Çelebi (s. 170)

Nükte-dân: [Şâir] *Nüktedan.* ‘İlmî (s. 186); Şâmî (s. 259)

Nükte-güy: [Şâir] *Nüktedan, nükte söyleyen.* Râzî (s. 228)

-P-

Pâk u nazıf: [Şâir] *Pak ve temiz.* Bülendî (s. 122); Yaḫyâ Efendi (s. 291)

Pindârî Mertebesinde: [Şiir] *Düşünüldüğü gibi.* Nüvidî (s. 225)

Pîr-i Edîb: [Şâir] *İhtiyâr sanatkâr.* Ḥâliş (s. 168)

Pür-cûd: [Şâir] *Cömert.* Nergisi (s. 220)

Pür-edeb: [Şâir] *Edepli.* Sultân Murâd Ḥân (s. 75)

Pür-fazl: [Şâir] *Faziletli, olgun.* ‘İlmî (s. 186)

Pür-‘irfân: [Şâir] *İrfân sahibi.* ‘İlmî (s. 186)

Pür-ma‘rifet: [Şâir] *Ma‘rifet sahibi.* Edâyî (s. 136), Gazâlî (s. 159); Ehlî (s. 139), Hüdâyî (s. 180); Meḫmed Çelebi (s. 197-198); Bâlizâde Muştafâ Efendi (s. 116); Meylî (s. 203)

Pür-nikât: [Şâir] *Nüktedan.* Şadıḫ (s. 245)

Pür-seḫâ vü kerem: [Şâir] *Kerem sahibi ve cömert.* Kâdirî (s. 190), Sultân Bâyezîd (s. 77)

-R-

Rind-i nîk-ḫû: [Şâir] *Güzel huylu rind.* Ḥâfız (s. 162)

Rubâ‘-yi Laḫîf: [Şiir] *Güzel, yumuşak rubâ‘.* Ḥâletî (s. 165)

Rubâ‘-yi Süznâk: [Şâir] *Yakıcı, dokunaklı rubâ‘.* Ḥâletî (s. 164)

-S/Ş/Ş-

Şâhib-Feşâhat: [Şâir] *Fesâhat sahibi.* Şâbirî (s. 241)

Şâhib-fehm ü firâset: [Şâir] *Ferâsetli, anlayışlı.* Cinânî (s. 126), Ḥayrî (s. 176)

Şâhib-iḫtirâ‘: [Şâir] *Özgün.* ‘Atâyî (s. 102); ‘Atâyî (s. 103); ‘İtrî (s. 184); Rûḫî (s. 239); Ṭıflî (s. 279)

Şâhib-sa‘âdet: [Şâir] *Saadetli, mesut.* Gazâlî (s. 159)

Şâhibu‘l-edeb: [Şâir] *Edepli.* Aḫmed (s. 90); ‘Âlî (s. 91); Ḥışâlî (s. 177), Ḥilmî (s. 178)

Şahrâ-yı Heyhât: [Şiir] *Heyhât sahrası (ulaşılramayan şiiir kabiliyeti).* Ḥuşuşî (s. 179)

Şâihü‘n-neseb: [Şâir] *Soylu, nesep sahibi.* ‘Âlî (s. 91)

Selîs-ḫab‘: [Şâir] *Şâirlik tabiatı akıcı olan.* Ḥâkânî (s. 162)

Semend-i Ṭab‘: [Şiir] *Fitratı atı.* Sultân Meḫmed Ḥân (s. 75)

Semend-i Tab‘-ı Çäpük: [Şiir] *Fitratın hızlı atı. Neşâfî* (s. 220)

Semend-i Belâgat: [Şiir] *Belâgat atı. Rıf‘atî* (s. 234)

Semend-i Fikret: [Şiir] *Düşünce atı. Edäyî* (s. 136)

Semend-i Melâhat: [Şiir] *Melâhat atı. Hüseyinî* (s. 183); *Meħmed Efendi* (s. 199); *Meħmed Efendi* (s. 199); *Şäbirî* (s. 241)

Semend-i Nazm: [Şiir] *Şiir atı. Hıuşuşî* (s. 179)

Semerät: [Şiir] *Meyveler. Hıuşuşî* (s. 179)

Sencide-şıfat: [Şiir] *Değerli sıfatlara sahip olan. Cem‘î* (s. 124); *Hilmî* (s. 178)

Ser-Bülend: [Şâir] *Başı dik. Aħmed* (s. 90); *‘Älî* (s. 91)

Server-i ‘Ulemâ: [Şâir] *Älimlerin lideri. ‘İşmetî* (s. 189); *Aħmed* (s. 90)

Sezävâr: [Şâir] *Münâsip, uygun. Hasan* (s. 169)

Suħan-äferin: [Şâir] *Söz yaratıcı. Eminî* (s. 140); *Fehîm* (s. 150)

Sultānu’s-Şu‘arâ: [Şâir] *Şâirlerin sultanı. Yahyâ Efendi* (s. 291)

-Ş-

Şâh: [Şâir] *Şâh. Hâletî* (s. 166)

Şâ‘irâne Güftâr: [Nesir] *Şâirâne söz. Färiğî* (s. 149); *Fikrî* (s. 155)

Şâ‘ir-i Kirâm: [Şâir] *Muhterem şâir. Hâyretî* (s. 175)

Şâ‘ir-i Ma‘mür: [Şâir] *Sağlam şâir. Hâletî* (s. 166)

Şâ‘ir-i Muhteri‘: [Şâir] *Müçit, özgün şâir. ‘Älî* (s. 91); *Hâtemî* (s. 173); *Nâ‘ilî* (s. 210); *Vaķ‘î* (s. 284)

Şâ‘ir-i Nâmdâr: [Şâir] *Meşhur şâir. Şabri* (s. 242)

Şehr-i Belâgat: [Şiir] *Belâgat şehri. Vâlî* (s. 284)

Şeh-süvâr: [Şâir] *Şehsüvar, lider. Derviş Paşa* (s. 131)

Şeh-süvâr-ı Nâmver: [Şâir] *Meşhûr şehsüvar. Hâkî* (s. 163)

Şem‘-i Tabî‘at: [Şiir] *Fitrat ışığı. Rağbî* (s. 226)

Şif‘-i Äbdâr: [Şiir] *Taze, canlı şiir. Sultān Selim* (s. 81); *Bâķî Efendi* (s. 109); *Hâkî* (s. 163)

Şif‘-i Bînazîr: [Şiir] *Benzersiz şiir. Fä‘izî* (s. 146)

Şöhret-şif‘âr: [Şâir] *Şöhretli. Rıfķî* (s. 231)

Şöhre-yi Dâr u Diyâr: [Şâir] *Her yerde tanınan, meşhur. ‘Hâlimî* (s. 167)

-T/Ṭ-

Ṭab‘-ı Belâgat-şif‘âr: [Şâir] *Belâgat sahibi tabîat. Luṭfî* (s. 194)

Ṭab‘-ı Bîhâlel: [Şâir] *Mükemmel yaratılış. Firâğî* (s. 157)

Ṭab‘-ı Bîhemtâ: [Şâir] *Benzersiz yaratılış. Firâğî* (s. 157), *Gayürî* (s. 159)

Ṭab‘-ı Dil-güşâ: [Şâir] *Gönül ferahlatan yaratılış. Edibî* (s. 138), *Futühî* (s. 157), *Hevâyî* (s. 177)

Ṭab‘-ı Dil-pezir: [Şâir] *Münâsip, uygun yaratılış. Es‘ad Efendi* (s. 141), *Fä‘izî* (s. 146), *Manṭıķî* (s. 196)

Ṭab‘-ı Dürer-bâr: [Şâir] *İnciler saçan yaratılış. Sultān Murād Hân* (s. 75), *Edäyî* (s. 136); *Es‘ad-ı Selânikî* (s. 143)

Ṭab‘-ı Feşâhat-tedbîr: [Şâir] *Fesâhat tedbirlî yaratılış. Şabri* (s. 242)

Ṭab‘-ı Güher-nişâr: [Şâir] *Cevher saçan yaratılış. Hüdâyî* (s. 180)

Ṭab‘-ı Güşâde: [Şâir] *Şen yaratılış. Kelâmî* (s. 191)

- Ṭab[‘]-1 Künüz:** [Şâir] *Hazine olan yaratılış.* ‘Aşkî (s. 101)
- Ṭab[‘]-1 Lânazîr:** [Şâir] *Eşsiz yaratılış.* Dâyi (s. 130)
- Ṭab[‘]-1 Leṭâfet-şi‘âr:** [Şâir] *Yumuşak, hoş yaratılış.* Ḥalîmî (s. 167)
- Ṭab[‘]-1 Mergüb:** [Şâir] *Rağbet edilen yaratılış.* Faḥrî (s. 145), Ḥasan Çelebi (s. 171)
- Ṭab[‘]-1 Mihr-âsâ:** [Şâir] *Güneş gibi olan yaratılış.* Es‘ad-ı Selânikî (s. 143)
- Ṭab[‘]-1 Mu‘cize-şemâyil:** [Şâir] *Mucize ahlâklı yaratılış.* Nefî (s. 215)
- Ṭab[‘]-1 Mu‘ciz-peymâ:** [Şâir] *Mucize gösteren yaratılış.* Nâ‘ilî (s. 210)
- Ṭab[‘]-1 Münîr:** [Şâir] *Nurlu, parlak yaratılış.* Fikrî (s. 155)
- Ṭab[‘]-1 Nazîf:** [Şâir] *Temiz yaratılış.* ‘Ankâ (s. 97) Cebînî (s. 123); Deştî (s. 134), Emînî (s. 140), Ḥaletî (s. 166), Hâşimî (s. 172)
- Ṭab[‘]-1 Nâmdâr:** [Şâir] *Meşhur yaratılış.* Maḥvî (s. 194)
- Ṭab[‘]-1 Pür-nikât:** [Şâir] *Nüktedan yaratılış.* ‘Âlî (s. 95); ‘Iydî (s. 185), ‘İlmî (s. 186), Kesbî (s. 192)
- Ṭab[‘]-1 Ra‘nâ:** [Şâir] *Güzel, hoş yaratılış.* Cem‘î (124), Ferîdî (s. 154)
- Ṭab[‘]-1 Selîs:** [Şâir] *Akıcı ifadeli yaratılış.* Nergisî (s. 220)
- Ṭab[‘]-1 Sihr-âzmâ:** [Şâir] *Sihir tecrübe eden yaratılış.* Fehîm (s. 150)
- Ṭab[‘]-1 Şerîf:** [Şâir] *Şerefli yaratılış.* Dürri (s. 134, 135), Feyzî (s. 155)
- Ṭab[‘]-1 Şüh:** [Şâir] *Şuh yaratılış.* Nergisî (s. 220)
- Ṭab[‘]-1 ‘Âlem-ârâ:** [Şâir] *Âlemi süsleyen yaratılış.* Dervîş Paşa (s. 132), Sultân Mehmed Ḥân (s. 76); Ḥalîmî (s. 168); Sultân Ahmed Ḥân (s. 85); Şifâyî (s. 269)
- Ṭab[‘]-1 Zibâ:** [Şâir] *Güzel yaratılış.* Faḥrî (s. 145), Hâfîz (s. 162), Ḥaylî (s. 175)
- Ṭabî‘atı Nazîf:** [Şâir] *Yaratılışı temiz.* Kesbî (s. 192)
- Târîḥ-perdâz:** [Şâir] *Tarih düzenleyen.* ‘İşmetî (s. 189)
- Ṭarz-ı Şevket-i Tâtâr-ḥâniye:** [Şiir] *Şevket-i Tatar-hânî tarzı.* Gazâlî (Girây Hân) (s. 159)
- Ṭarz-ı ‘Acîb:** [Şiir] *Alışılmamış tarz.* Ferîdî (s. 154), Luṭfî (s. 194)
- Ṭarz-ı Yahyâ:** [Şiir] *Şeyhülislâm Yahyâ tarzı.* Sipâhî (s. 256)
- Ṭavr-ı Ğarîb:** [Şiir] *Alışılmamış, garip tarz.* Ferîdî (s. 154); Luṭfî (s. 194); Râmî (s. 228); Ḥaletî (s. 163-164); Fehmî (s. 153); Es‘ad-ı Selânikî (s. 143); Nihâlî (s. 223); Vahyî (s. 283)
- Tâze-gü:** [Şâir] *Yeni şeyler söyleyen.* Rıf‘atî (s. 234)
- V-
- Vâdi-yi Tâze-güyi:** [Şiir] *Yeni şeyler söyleme vâdisi.* Şehrî (s. 261)
- Vücüd-ı Pâk:** [Şâir] *Pak, temiz vücud.* Rıyâzî (s. 237)
- Yegâne:** [Şâir] *Yegâne.* Kâdirî (s. 190)
- Yegâne-yi Akran:** [Şâir] *Akranları arasında yegâne.* Hüdâyî (s. 180)
- Yüce:** [Şâir] *Yüce.* Fâ‘izî (s. 145)
- Z/Z/Z/Ž-
- Zarâfet-Şi‘âr:** [Şâir] *Zarîf, zarâfet sahibi.* Râ‘î (s. 226)
- Zât-ı Behcet-liḳâ:** [Şâir] *Güzel, güler yüzlü zât.* Emânî (s. 140); Şabrî (s. 242)
- Zât-ı Büzürgvâr:** [Şâir] *Saygıdeğer kişi.* Ehli (s. 139)

Zât-ı Celâlet-me'âb: [**Şâir**] *Yüce, celâl sahibi kişi.* Mehmed Efendi (s. 199)

Zât-ı Sütüde-ıuşâl: [**Şâir**] *Ahlâkı övülmüş kişi.* Âlî (s. 93)

Zât-ı Sütüde-şiyem: [**Şâir**] *Ahlâkı övülmüş kişi.* Sultân Bâyezîd (s. 77); Kâdirî (s. 190); Sâmi (s. 250)

Zât-ı 'Azîz: [**Şâir**] *Yüce kişi.* Ahmed (s. 90)

Zarîf: [**Şâir**] *Zarif.* Bülendî (s. 122); Cebîni (s. 123); 'İlmî (s. 186)

Zihni Dil-güşâ: [**Şâir**] *Gönül ferahlatan zihn.* Müdâmi (s. 207)

Zihni Nazîf: [**Şâir**] *Temiz, saf zihin.* Hülüşî (s. 178)

Zihni Şerîf: [**Şâir**] *Şerefli zihin.* Hâkânî (s. 162)

Zü'l-i'tibâr: [**Şâir**] *İtibar sahibi.* Neşâti (s. 220)

Sonuç

Yazıldıkları devrin edebî temâyülünü, şiir tarzlarını, şâir niteliklerini vs. yansıtan ilk elden kaynaklar olan tezkirelerden hareketle elde edilecek devir, üslûp ve şiir/şâir üzerine yapılacak değerlendirmelerin sıhhatli olabilmesi için, öncelikle bunların ilmî usûllere uygun olarak özenle hazırlanmış metinlerinin bu tür bir çalışma yapacak araştırmacıların elinin altında olması beklenir. Günümüze kadar yapılmış bir kısım tezkire neşirlerinin sıhhati veya bunlara ne dereceye kadar itimat edilebileceği erbâbınca malumdur. Öte yandan, Klâsik edebiyat araştırmalarına kaynaklık edebilecek, özellikle üslûp ve mukâyese çalışmaları için zemin teşkil edecek olan bir “**Tezkire Kavramları/Terimleri Sözlüğü**”ne de ihtiyaç duyulmaktadır.² Belli seviyedeki ilim adamlarından oluşacak bir heyetin belirleyeceği yöntem çerçevesinde söz konusu eserler taranmalı; şiir ve şâir etrafında oluşan edebî, tarihî, içtimâî dünyaya ait kavramlar tasnîf edilmeli, bunlar örnekleriyle birlikte verilmelidir. Tasnîf edilen kavramlar/terimler, kronoloji göz önünde bulundurularak bir değerlendirmeye tâbi tutulmalıdır. Bu çalışmalardan sonra, klâsik edebiyatımızın devirlere göre gelişim çizgisi daha iyi bir şekilde takip edilebilecek, müphem kalan edebî kavramların içi doldurulmuş olacak ve bu kavramların zaman içerisinde kazandığı anlamların seyri takip edilebilecektir.

Kaynakça

Atıla, Mustafa, (2012). “Tezkire Terimleri Sözlüğüne Katkı Gülşen-i Şu'arâ Örneği”. https://www.academia.edu/35747178/TEZKİRE_TERİMLERİ_SÖZLÜĞÜNE_KATKI_GÜLŞEN-İ_ŞUARÂ_ÖRNEĞİ

Çetindağ, Yusuf (2010). *Şiir ve Tenkit -Türk, İran ve Arap Tezkirelerinde-*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

İpekten, Haluk; M. İsen, R. Toparlı; N. Okçu; T. Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

İsen, M; F. Kılıç; İ. H. Aksoyak, A. Eyduran (2002). *Şâir Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.

² Burada, “Tezkire Terimleri Sözlüğüne Katkı Gülşen-i Şu'arâ Örneği” isimli bildirisi ile konu üzerinde çalışan Arş. Gör. Mustafa Atıla'yı da anmak gerekir. Bkz.: *Uluslararası Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına)*, 10-12 Mayıs 2012, Ordu, Bildiriler, II. C., s. 848-888.

- İsen, Mustafa (2010). *Tezkireden Biyografiye*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Kılıç, Atabey (1987). *Tezkire-i Rızâ*. Basılmamış Bitirme Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Tunca Kortantamer), İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Kılıç, Filiz (1998). XVII. *Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Levend, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, I. C., Ankara 1973.
- Zavotçu, Gencay (2009). *Rızâ Tezkiresi (İnceleme-Metin)*. İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.